

Egy közös világ építése

A kérdés többé nem az, hogy akarunk-e az internethez kapcsolódni vagy sem, hanem hogy ezt milyen mértékben és főleg hogyan kívánjuk tenni. A digitális térnek – mint minden közegnek – megvannak az információcserére vonatkozó szabályai és kódjai. Hogyan neveljem magam a megszólalásra, és hogyan viselkedjem ebben a kapcsolódott világban? Milyen beszédre figyeljek oda, mit ajánljak és osszak meg? Milyen szabályokat alkalmazzak és gyakoroljak, s rajtuk keresztül miféle emberi közösség építéséhez akarok hozzájárulni? Ezeket a problémákat próbáljuk megközelíteni az alábbi sorokban.

ÉLETTÉR

A franciák naponta átlagosan öt órát töltenek az interneten, s ebből másfelet¹ közösségi hálókön. Ez az élettevékenység egy új típusú térben zajlik, melynek saját kódjai, szabályai, kikerülhetetlen emlékművei (Facebook, Youtube, Amazon, Apple, Microsoft stb.) vannak. Éppúgy létezik benne magántulajdon (blogok, egyesületi oldalak), autóutak, hogy eljussunk valahová (Google, Bing és más keresőoldalak), könyvtárak (Wikipédia), stadionok és tornatermek (MMORPG,² számítógépekre és mobiltelefonokra letölthető játékok) s persze bűntanyák (pornográfia, erőszakra buzdítás). Ebben az új élettérben a közösségi háló révén erős kötődéssel járó barátságok szövődnek (az *igazi* barátaim), de gyenge szálú kapcsolatok is (az *ismerőseim*); tanácsokat adunk egymásnak, munkahelyet találunk, sőt még imádkozunk is. Lassanként és szinte észrevétlenül életünk egy új világra nyílt, a digitális világra, amely a fizikai világhoz kapcsolódik. A kettő együtt ugyanazon valóságos tapasztalat két oldalát képezi.

A digitális világ legjellegzetesebb vonása, hogy átalakította a közelség fogalmát. A közelség többé nem szoros értelemben vett földrajzi fogalom, hanem ízlés- és érdeklődésbeli közelség kérdése. „Közelebb” érezhetem magam a föld túlsó pontján élő emberhez, mint a szomszédomhoz vagy a munkatársamhoz. Mélyebben megérinthet egy ötezer kilométerre zajló földrengés, mint az alsó szomszédom szegénysége. Mindez annak köszönhető, hogy a digitális világ bármit, bármikor, bárhol és gyakorlatilag bárki számára elérhetővé tesz.³ Ez a digitális világ „cseppfolyós tér”,⁴ melyben a kapcsolatok rugalmasak, bizonytalanok, állandó fejlődésnek vannak alávetve, és nincsenek stabil „jelzőtábláik”.

BÁBEL 2.0

A digitális világ önmagában egy univerzum, amelyet eredetileg a szabadság helyeként könyveltek el, ahol minden lehetséges. Egy olyan Babel 2.0, melyben a szólásszabadság,

1 www.blogdumoderateur.com/chiffres-internet ■ 2 Massively Multiplayer Online Role Playing Games: internetes szerepjátékok, melyek több szereplővel játszhatók. ■ 3 A digitális világ négy „A”-ja: *anywhere, anything, anytime, anyone*. ■ 4 Lásd Zygmunt Baumannnak a „cseppfolyós” (*liquid*) világ jelenségeiről szóló műveit: http://fr.wikipedia.org/wiki/Zygmunt_Bauman

a közösség és a megosztás uralkodik. Mindazonáltal a dolog nem ilyen egyszerű. Kezdjük azzal, hogy „elszenvedjük” az információs túlterheltséget, vagy mi magunk kényszerítjük másokra. Az információk halmozódása – melynek leglátványosabb eleme szünet nélkül telítődő digitális postaládánk – állandóan ostromol és az üzenetekkel való foglalkozásra (válasz, törlés vagy továbbítás) ösztönöz minket. Ezt vagy a lehető leggyorsabban tesszük, mint a forró krumpli továbbadásának játékában, vagy épp ellenkezőleg, a halogatás mód-szerével.

A gyors válasz szükségszerűen sok mindent elárul az olvasás s így a válasz minőségéről is, amely nem mindig felel meg az elvárások szintjének. Mindehhez második földlökésként társul írásbeli megnyilatkozásaink elszegényedésének tendenciája. A gyorsasággal elvész a kommunikáció „fatikus” funkciója.⁵ Elfelejtjük azokat a szavakat és gesztusokat, melyek arra szolgálnak, hogy biztosítsuk egymást: jól érezzük magunkat egymás társaságában. A kommunikáció így egyre inkább leegyszerűsödik a tartalomra, az ilyesfajta elszegényedés pedig egyre közvetlenebb, sőt egyre erőszakosabb írásbeli üzenetekhez vezet. E jelen-ség ellensúlyozásaként hangulatjeleket, emotikonokat alkalmazunk, melyek kifejezik han-gulatunkat, helyzetünket, pillanatnyi gondolatunkat. Más esetben egyszerűen aláhúzzuk vagy félkövér betűvel kiemeljük a kulcsfontosságú információt, melyet tovább szeretnénk adni partnerünknek. Rövidre fogva: „a [digitális] kommunikáció gyors egymás utáni sza-kaszokban zajlik, s amit könnyedsége révén nyer, azt mélysége szempontjából el is veszíti”⁶ Igazi paradox helyzet jön így létre: egyik oldalon a tartalombeli gazdagság és sokféleség lehetősége (szöveg, kép, hang, videó stb.) áll, a másik oldalon viszont az összesített infor-máció, melyet akkor értékelnek, ha rövid, gyors, előre megemésztett, mint a Twitter, a Snapchat vagy a Vine.

ÚJ KOMMUNIKÁCIÓS STÍLUS TANULÁSA

A digitális világ kommunikációs szokásait tanulni kell. Ezeket sajnos sehol sem oktatják. Gyakran egyéni módon s csak néhány rossz tapasztalat után alakítja ki az ember saját sza-bályait és stratégiáit e téren. Ami az írásbeli kommunikációt illeti, az első szabály annak tudatosítása, hogy a digitális kommunikáció mindig hajlamos a már említett fatikus funk-ció elvesztésére. Aki tehát ír, érezze kötelességének, hogy ne csak bejelentő módon közöl-jön valamit. Írjon jól szerkesztett mondatokat, nagybetűvel kezdve, ragozott igékkel, a helyesírás ellenőrzése mellett. Alkalmazzon személyre szabott üdvözlési formákat a levél elején és végén.

A legjobb levélírási iskola, ha újraolvassuk levelünket, és a címzett helyébe képzeljük magunkat. Ez egyben mély lelki beállítottságot, a másik iránti tiszteletet, sőt a saját írá-sunk iránti tiszteletet is jelent. Fontos írások, illetve döntések esetén időt kell adni magunknak, hogy a dolgot meg-, illetve átszűrjük, akár úgy is, hogy elolvastatjuk egy barátunkkal. Egy másik kérdés, hogy kinek írunk: több személynek vagy csak egynek?

⁵ A fatikus funkció *Roman Jacobs* megfogalmazása szerint nem más, mint maga a „kommunikációra való hajlam, mely megelőzi az információhordozó üzenetek kibocsátására és fogadására való képességünket”.

■ ⁶ BENOÎT VERMANDER: *Le Dieu partagé, sur la route de François Xavier, Supplément Vie chrétienne*, n. 478, 2002.

Továbbá milyen céllal: írásunk jót fog tenni, vagy inkább széthúzást szít, olajat önt a tűzre? Még akkor is, ha csak arról van szó, hogy egy kellemetlen információt továbbadjak, vagy egy helyzetet a helyére tegyek, kérdezzem meg magamtól: a másik iránti tisztelet magatartása vezérel-e, illetve a vágy, hogy megoldjam és egyszerűsítsem a dolgokat, amint ez a Szent Ignác-i „jó szellem” jele?

Néha nem árt feltenni a kérdést, hogy nem hasznosabb-e másféle üzenethordozó segítségével reagálni. A levelek és a közösségi hálókön posztolt üzenetek ugyanis időnként arra jók, hogy távol tartsuk magunkat egy problémától vagy egy személytől, akivel elintézni való ügyünk van. Ha lehet, írás helyett hasznosabb a telefonszámra választani, vagy a skype-os videokonferencia lehetőségével élni, vagy – még jobb – a személyes látogatás. A tapasztalat azt mutatja, hogy élőszóban a dolgok gyakran egyszerűbbek, bizonyos szempontból kevésbé kiszámítottak. Az újabb generációk számára mindenesetre a telefonálás tolatkozó magatartásnak minősül, a másik személyes életébe való belépésnek, s ezért gyakran vonakodnak megtenni ezt a lépést.

A digitális írásbeli kommunikáció mellett a videokonferencia is terjed a Skype révén. E rendszer előnye, hogy előre felvilágosít a keresett partnerek elérhetőségéről vagy elfoglaltságáról. Választás kérdése, hogy csak a hangot vesszük igénybe, vagy a videót is. Itt is fontos, hogy a partner helyébe képzeljük magunkat: Mit lát mögöttem? Hogyan vagyok öltözve vagy netán fésűlve? E kérdések akár kényszeredettnek is tűnhetnek, a videokonferenciás kapcsolatok mégis – akár akarjuk, akár nem – igazi behatolást jelentenek egymás életterébe, akárcsak egy látogatás. Hogyan viselkednék, ha otthon fogadnék valakit a szobámban vagy az irodámban?

Másodsorban a digitális világ sok párhuzamos dolgot megenged. Ugyanazon pillanatban dolgozhatok, levelezhetek, videót nézhetek... Mindez természetessé vált számunkra. Amikor írunk vagy videokonferenciás megbeszélést folytatunk, kezünk elfoglalja magát, rendez, osztályoz, elrak vagy ellenőriz egy információt. Ez azonban kérdéseket vet fel a beszélgetőpartnerünk számára való jelenlétünkkel kapcsolatban, hasonlóképp a meghallgatás, a reflexió vagy az együttérzés minősége szempontjából. Jézus szemlélése az evangéliumi jelenetekben segíthet abban, hogy lássuk, mi a hasznosabb. Annál is inkább, mert a hiteltelen figyelmet hamar észreveszi partnerünk, például az elhúzódó csendet, a billentyűzet pötyöggetésének zaját, a kamera mezejéből kifelé mutató tekintetet. Valóban jelen vagyunk-e nemegyszer? Milyen a jelenlétünk minősége a másik számára?

INFORMÁCIÓ A DIGITÁLIS VILÁGBAN

Azon is el kell töprengeni, hogy milyen információt hallok meg a digitális világban, s főleg azon, hogyan reagálok rá. Egyszerű megkülönböztetési szabályok segítenek ebben: Kitől kapom az információt? Megbízható forrásból, újságból, barátoktól? Néhányan szabályként fogalmazták meg a maguk számára, hogy soha ne adjanak tovább ismeretlen személytől származó vagy általa közvetített üzenetet. S ha még hiteles is az információ, feltétlenül tovább kell-e adni? Erősíti-e az életet, a békét, az örömet, a nincstelenség iránti figyelmet? Anélkül hogy janzenizmusba esnénk, valljuk be, hogy mindaz, amit megosztunk egymással, nem életbe vágóan fontos, hanem egyfajta szórakozás része – a szó pascali értelmében –, mely nem igazán nevelő-építő hatású.

Információink főleg olyan keresőoldalak használatából származnak, mint a Google vagy a Bing. A keresési eredmények bonyolult algoritmusok eredményei, melyeknek az elveit kevesen ismerik igazán. Egy jónak minősített információ nem biztos, hogy megegyezik azzal, amit keresünk. Választásunkra tartozik, hogy teljesen megbízunk-e a keresőoldalakban mint digitális információgyártókban (amelyeket ritkán motiválnak emberbaráti szempontok), vagy mi magunk válunk a keresett információ létrehozóivá azáltal, hogy több forrás és alapos cikkek segítségével tájékozódunk. A digitális világban zajló életünk ugyanazt a figyelmet igényli, amellyel a fizikai világnak adózunk.

KÖZÖSSÉGEINK GAZDAGÍTÁSA

Aki digitális világról beszél, közösségi hálókról és baráti vagy információcserére irányuló körökről is beszél. Kétféle közösség létezik: az egyik típus tagjai választják egymást, a másik típus tagjai felfedezik egymást a különbözőségeiken túl. A tapasztalat azt mutatja, hogy idővel e közösségek egyre inkább csak érintkeznek, anélkül hogy igazán kapcsolatba lépnének. Fölmerül a kérdés, hogy miként kapcsolódunk, illetve vonódunk be ezekbe a közösségekbe, melyekben információcsere folyik. Kevés kivétellel arról van szó, hogy továbbítunk vagy kommentálunk egy kapott információt, egy szórakoztató videót, egy nyaralásról készült fényképet vagy egy jó szót. Egy kissé távolságot véve nem árt, ha eltöprengünk e közösségekben kifejtett kreativitásunkról, tudniillik hogy mi újat tudunk nyújtani, legyen szó fényképekről, cikkekről, jól mérlegelt kommentárról. A digitális világnak valóban szüksége van minőségi tartalomra, s keresztényként ez szép felhívásnak is tűnik. Világunkban nagy várakozás és a hitelesség iránti szomj uralkodik, a digitális helyek pedig igazi megnyílást jelenthetnek egymásra és Istenre.

*

Befejezésül plagizáljuk kicsit a *Diognétoszhoz írt levelet*: a digitális világ nem maradhat keresztények nélkül, amint a társadalom többi szelete sem. Arra kaptunk meghívást, hogy benne éljünk, és belajuk leglényegesebb döntésünknek megfelelően, mely révén Krisztus és az Atya szeretetének tanúi vagyunk. Ennek kell kifejeződnie abban, ahogyan a digitális világban cselekszünk, viselkedünk, beszélünk, erkölcsi választásokkal élünk, hasonlóképp a fizikai világban zajló életünkhöz.

Fordította: Bartók Tibor SJ

A szerző a Notre-Dame-du-Web internetes lelkiismereti portál és a francia jezsuiták hivatásigazgató csoportjának munkatársa.

A cikk eredetileg a Christus című francia jezsuita folyóirat 2015. októberi számának 444–449. oldalán jelent meg.

